

UYUŞTURUCU MADDE BAĞIMLILARI İLE SOSYOLOJİK BİR ÇALIŞMA

Tülin İÇLİ *

GİRİŞ VE AMAÇ:

Uyuşturucu maddeleri kullanmak, imal etmek, satmak, temin etmek, uygulamadaki farklılıklara rağmen hemen her ülkede suç teşkil etmektedir. Bunun temel nedenlerinden biri, insan sağlığına zarar vermesi, diğeri ise uyuşturucu kullanmaya başlamanın diğeri bazı adi suçların işlenmesinde ilk basamağı oluşturması ihtimalidir.

İlaç kullanımının başlangıcı tarihin ilk dönemlerine kadar gider. Eski medeniyetlerde afyon ve diğeri uyuşturucuların kullanıldığı bazı dini törenlerin varlığından söz edilir. 3000 yılına kadar önce Orta Asya ve Hindistan'da bazı dini gruplar törenlerinde "haoma" veya "soma" kullanırlardı. Bu, bitkilerden elde edilen zehirleyici bir sıvıydı. Kullanılmalarına rağmen 19. yüzyıla kadar bu maddeler üzerinde bilimsel çalışmalar başlamamıştır.¹

İslâm dini uyuşturucu madde kullanımını haram saymıştır. Buna rağmen zaman zaman kullanımı bazı çevrelerde yaygın hale gelmiştir.²

İlk defa 1858 tarihli ceza kanunu sağlığa zararlı toksik maddeleri yasaklamıştır. 1926'da 765 sayılı kanunun ilk metninde 403-408. maddelerle uyuşturucuya ilişkin cezalar belirtilmiştir. Bugün Türk Ceza Kanunu'nun 403, 404, 405, 406, 407 ve 408. maddeleri uyuşturucu temini, kullanımı, satışı, imali ile ilgili cezaları ihtiva eder.³

Günümüzde önemli bir sosyal problem olarak görülen uyuşturucu kullanımı ve bağımlılığı, giderek daha genç nüfus kesiminde esardan zamlı koklamaya kadar bir çok türüyle yaygınlaşma eğilimindedir.

Uyuşturucu maddelerin değişik tanımları yapılmıştır. Bunlardan Dünya Sağlık Teşkilâtının tanımına göre, "önüne geçilmez gereksinme, yahut arzu, kullanıldığı miktarı artırma eğilimi, ruhsal, fiziksel bağımlılık hali yaratan maddeler uyuşturucu madde kavramı içine girmektedir."⁴

Uyuşturucu maddelerin gerçek tıbbî amacına aykırı kullanılması sonucu uyuşturucu bağımlılığı ortaya çıkar. Bağımlılık, kişiye ve topluma zararlı kimyasal maddelerin irade dışı kullanımı olarak tanımlanabilir.⁵

* Dr., Hacettepe Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü.

1. Donald M.Herron and B.F.Anduson. *Can We Survive Drugs*. Chilton Book Comp., London, 1972, s.1
2. Yılmaz Günel. *Uyuşturucu Madde Suçları*. Kazancı Yay., Ankara, 1976, s.44
3. *Ibid*, s.47
4. *Ibid*, s.8
5. Nils Bejerot. *Addiction. An Artificially Induced Drive*. Charles C.Thomas Pub., Illinois, 1972, s.3

Bağımlılık, fizyolojik ve psikolojik bağımlılık olmak üzere iki grupta incelenebilir. Bağımlılık karmaşık bir fenomen olup, ilaç kullananın fiziksel ve psikolojik durumu, kullanılan ilacın türü, ne miktarda kullanıldığı ve ne kadar sık kullanıldığı ile ilgilidir. Bağımlılık kavramı daha ziyade fizyolojik bağımlılığı ifade etmek için kullanılır. Psikolojik bağımlılık ise, ilacın yarattığı rahatlığa duygusal olarak bağlanmaktır. Psikolojik bağımlılığı ifade etmek için "alışkanlık" kavramı da kullanılmaktadır. Fizyolojik bağımlılıkta uyuşturucu maddenin kesilmesi halinde çeşitli fiziksel rahatsızlıklar ortaya çıkmakta ve kişi bu maddeyi elde edebilmek için her şeyi göze alabilmektedir.

Biz, uyuşturucu kullanımının Türkiye'deki durumunu bir ölçüde değerlendirebilmek amacıyla Burhaniye Kapalı Cezaevi'nde çalışmaya başladık. Çalışmamızın bir kısmını teşkil eden 51 hükümlü ile yapılan anketin değerlendirilmesi burada yapılmaya çalışılmıştır:

Uyuşturucu bağımlıları evreninin hiç bir zaman tam olarak bilinmemesi örneklemin evreni tam olarak temsil etmesini imkânsız kılmaktadır. Amacımız, bu bir grup hükümlünün bazı sosyolojik değişkenler açısından belli bir eğilim gösterip göstermediklerinin araştırılmasıdır.

ARAŞTIRMANIN METODU

Burhaniye Kapalı Cezaevi, Balıkesir il'ine bağlı, sadece uyuşturucu maddeler ile ilgili olarak hüküm giymiş olanlar ve az sayıda lokal adi suçlarla ilgili tutukluların bulunduğu bir cezaevidir. 1984 Ağustos ayı itibariyle cezaevinde 255 uyuşturucu hükümlüsü mevcuttur. Lokal adi tutuklular, mahkemeleri sonuçlanıp suçları kesinleşinceye kadar cezaevinde tutulmakta sonra ilgili yerlere sevk edilmektedirler. Bu tür suçlar araştırma konumuz dışında kaldığı için biz mevcut uyuşturucu hükümlüleri ile çalıştık. Hükümlülerin hemen hepsinin alt düzeyde satıcı ve içici olması grubun sosyo-ekonomik yönden oldukça homojen olmasına neden olmuştur.

Araştırma için, hükümlülerin cezaevi kayıt defterindeki sıralarından Rastgele Örneklem Metoduyla %20'lik bir örneklem seçilmiştir. Yapılan çalışmanın sonuçlanan kısmı örneklem grubu ile yapılan araştırma olup, proje çalışmanın başlatıldığı dönemden 1985 Yazı sonuna kadar cezaevine girecek olan hükümlüleri de kapsamak amacıyla devam etmektedir.

Çalışmada, her hükümlü ile ilgili kişisel bilgilerle birlikte, işlenen suçun türü, suçun işleniş yeri ve biçimi, alınan cezaya ilişkin detaylı bilgileri ihtiva eden hükümlü dosyaları incelenmiş, gözlem yapılmış ve örneklem grubuna 20 soruluk bir soru kâğıdı uygulanmıştır.

Soru kâğıdı ile, hükümlülerin cinsiyet, doğum yeri ve yılı, suç işleme tarihi, suçun türü, hangi maddeden hüküm giydiği, eğitim durumu ve meslek, gelir düzeyi, ailesindeki çocuk sayısı, kendisinin ailede kaçınıcı çocuk olduğu, normal mi yoksa parçalanmış bir aileden mi geldiği, yetişme döneminde sık yer değiştirip değiştir-

mediği, alkol ve sigara kullanma durumu, uyuşturucu kullanma nedeni, uyuşturucu yu yalnız mı yoksa grup halinde mi kullandığı, daha önce sabıkası olup olmadığı, sabıkası varsa hangi suçtan hüküm giydiği hususlarında veri toplanmıştır. Anket sonucu hükümlülerin hepsinin erkek olduğu görüldüğünden bulgular kısmında ayrıca cinsiyet konusundan söz edilmeyecektir.

Hükümlülerin suç işleme yaşları, suç işleme tarihi ve doğum tarihlerine göre hesaplanmıştır. Hükümlülerin doğum yeri, doğum tarihi, eğitim durumu ve meslek ile ilgili sorulara verdikleri cevaplar cezaevi kayıtlarından da kontrol edilmiş ve farklılık görülmemiştir.

Anket sonucu toplanan veriler çeşitli değişkenler için ham veri ve yüzdeler olarak tablolarla gösterilmeye çalışılmıştır. Yaş için ortalama ve standart sapma hesaplanmıştır. Hükümlülerin meslekleri ve uyuşturucu madde kullanma nedenleri ile ilgili sorular açık uçlu sorular olup, verilen cevaplar belli kategorilerde toplanarak değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Türkiye'de kapalı cezaevlerinde özellikle uyuşturucu madde hükümlüleri ile bu kapsamda bir çalışma daha önce yapılmamıştır.

UYUŞTURUCU MADDE HÜKÜMLÜLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Örneklem grubundan elde edilen verilere göre hükümlülerin yaş dağılımları incelenmiştir. Tablo: 1'den de açıkça görüleceği gibi, hükümlülerden hiç biri suç işlenen tarihte 18 yaşından küçük değildir.

TABLO : 1 Hükümlülerin Yaşa Göre Dağılımı

	YAŞ GRUPLARI							TOPLAM	
	18-21	22-25	26-29	30-33	34-37	38-41	42-45		46-49
SAYI	4	6	6	10	10	4	8	3	51
YÜZDE	7.84	11.76	11.76	19.60	19.60	7.84	15.69	5.88	100

Yaş dağılımı incelendiği zaman, örneklem ranjinin 31 yaş olduğu görülmektedir. 51 hükümlüden 20'si 30-37 yaş grubunda yer almaktadır. 18 Yaşından itibaren artan yaşla birlikte uyuşturucuya ilişkin suçluluk frekansında da artma görülmektedir. Buna karşılık 37 yaşından sonra suçluluk sayısında azalma başlamaktadır. 42-45 yaş grubunda da bir önceki gruba göre %100'e varan bir artma görülmeyle birlikte, 30-37 yaş grubunun suçluluk yüzdesine ulaşamamaktadır. 46-49 yaş grubunda suçluluk frekansı 18-21 yaş grubundan daha düşüktür. Hükümlülerin ortalama suç işleme yaşı $X = 33.38$ 'dir. Grubun yaş yönünden oldukça heterojen olması standart sapmanın $s=33.64$ bulunması ile görülmüştür. Örneklem medyanı $Md=35.83$ bulunmuştur. Ortalama, medyan ve standart sapmanın bulunan değerleri dağılımın normale yakın olduğunu düşündürmektedir.

Hükümlüler doğum yeri itibarıyla incelendiklerinde, %50'den fazlasının Ege Bölgesinden oldukları ve hemen hepsinin yetişme dönemlerinde belirgin bir sosyal hareketlilik göstermeyip, doğdukları çevrede büyüyüp, çalışmaya başladıkları anlaşılmıştır.

Yaş dağılımları yukarıdaki görünümü arzeden örneklem bireylerinin eğitim durumlarına göre oldukça homojen bir yapıya sahip oldukları görülmektedir.

TABLO : 2 Hükümlülerin Eğitim Durumuna Göre Dağılım

<u>EĞİTİM DURUMU</u>	<u>SAYI</u>	<u>YÜZDE</u>
Okur-yazar olmayan	11	22
Okur-yazar	14	27.4
İlkokul Mezunu	21	41.18
Ortaokul ve Lise Mezunu	5	9.80
Yüksek Okul Mezunu	—	—
TOPLAM	51	100

Tablo 2 incelenince örnekleme dahil olan hükümlülerin %41.18'i ilkokul mezunu iken, %9.80'i ortaokul ve lise mezunu olup, yüksek okul mezunu hükümlü örneklemede görülmemiştir. Gene Tablo 2'de hükümlülerin %68.58 gibi büyük bir kısmının okur-yazarlar ve ilkokul mezunlarından oluştuğu görülmektedir. Hükümlülerin %22'si suç işledikleri anda okur-yazar değilken, daha sonra mahkumiyetleri döneminde cezaevindeki eğitim sonucu ilkokul mezunu olmuşlardır. Bizi ilgilendiren husus kişilerin suç işledikleri zamanki eğitim seviyeleridir.

Hükümlülerin medeni halleriyle ilgili veriler bize şu dağılımı vermektedir:

TABLO : 3 Hükümlülerin Medeni Hale Göre Dağılımı:

<u>MADENİ HÂL</u>	<u>SAYI</u>	<u>YÜZDE</u>
Bekâr	21	41.18
Evli	23	45.09
Boşanmış	6	11.76
Eşi Ölmüş	1	1.96
TOPLAM	51	100

Hükümlülerin %45.09'luk bir kısmı suç işleme esnasında evli, %41.18'lik bir bölümü bekârdır. Dolayısıyla evlilerin dört kategori içinde en büyük, eşi ölmüş olanların da en düşük yüzdeye sahip oldukları bulunmuştur. Evlilerin ve çocuk sahibi olanların ekonomik sıkıntılar ve aile geçimsizlikleri nedeniyle uyuşturucuya daha kolay itilmiş olabilecekleri ihtimali üzerinde daha sonraki bölümlerde durulacaktır.

Örnekleme giren hükümlülerin ekonomik durumları ile suç işleme arasındaki ilişkinin bir ölçüde açıklığa kavuşturulabilmesi için sorulan sorulara alınan cevaplar İyi, Orta ve Düşük gelir kategorilerinde toplanmıştır.

TABLO 4 : Hükümlülerin Gelir Düzeyine Göre Dağılımı:

<u>EKONOMİK DURUM</u>	<u>SAYI</u>	<u>YÜZDE</u>
İyi	—	—
Orta	17	33.33
Kötü	34	66.67
TOPLAM	51	100

Tablo'ya göre, hükümlülerin %67'si fakir olduklarını ifade ederken, %33.33'ü de ancak geçinebildiklerini söylemişlerdir. Ekonomik durumu iyi olduğunu hiç bir hükümlü ifade etmemiştir. Daha sonra kendilerine neden uyuşturucu kullanmaya başladıkları sorulduğunda, bu durumu doğrular yönde bir kısmı '*geçim sıkıntısı*' cevabını vermiştir.

Sosyo-ekonomik durumlarına bağlı olarak açıklanabileceği gibi, hükümlülerin %90.20'si (46 kişi), çok çocuklu ailelerden geldiklerini belirtmişlerdir.

Hükümlülerin ailede kaçınıcı çocuk oldukları sorulduğunda, %21.57'si (11 kişi), ailelerinin ilk çocuğu oldukları cevabını vermişlerdir. Geriye kalan %78.43'ü, aile içinde farklı sıralarda yer almakta bu konuda belirgin bir özellik göstermemektedirler.

Eğitim ve ekonomik durumlarından da görüldüğü gibi, hükümlülerin genelde iyi gelir getiren ve düzenli bir işleri yoktur. Meslekleri ile ilgili soruya, %72.55'i serbest meslek, %11.76'sı işçi, %11.76'sı çiftçi, %1.96'sı işsiz, bir kişi de imam olarak cevap vermiştir. Serbest meslek kategorisinde toplanılan meslekler şunlardır: Balıkçı, şoför, şoför muavini, işletmeci, kahveci, otelci, kaynakçı, aşçı, terzi, artezyen açıcısı, dökmümcü, pazarcı, yağlıbozacı, saat tamircisi, fırıncı, motor teknisyeni, berber, ocakçı, bakkal.

Çalışmada, uyuşturucu hükümlülerinin daha önce başka bir suçtan ötürü sabıkalarının olup olmadığı hususu da araştırılmıştır.

TABLO 5 : Hükümlülerin Sabıka Durumuna Göre Dağılımı:

<u>SABİKA DURUMU</u>	<u>SAYI</u>	<u>YÜZDE</u>
Sabıkası Var	14	27.45
Sabıkası Yok	37	72.55
TOPLAM	51	100

Bulgularımıza göre, hükümlülerin %72.55'i ilk defa suç işlemiş, %27.45'i de daha önce esrar içmek ve bulundurmak suçlarından hüküm giymişlerdir.

Alkol ve sigara kullanımının uyuşturucu madde kullanımı ile ilişkisi bazı araştırmalara konu olmuştur. Örneklemimizde, hükümlülerin %84.311 (43 kişi), hüküm öncesi devamlı sigara kullandıklarını, %47'si de sigara ile birlikte alkol de aldıklarını ifade etmişlerdir. Hükümlülerden biri morfin kullanmaktan hüküm giymiş, diğerleri esrar kullanmak, esrar bulundurmak, esrar kaçakçılığı yapmak gibi suçlara iştirak etmişlerdir.

Uyuşturucu kullanımında bir alt-kültürün varlığını araştırabilmek için, hükümlülere uyuşturucu maddeyi nasıl, yani, yalnız olarak mı yoksa arkadaşlarıyla birlikte grup halinde mi kullandıkları sorulduğunda, Tablo 6'daki veriler elde edilmiştir.

TABLO : 6 Hükümlülerin Uyuşturucu Kullanma Şekline Göre Dağılımı:

UYUŞTURUCU KULLANMA ŞEKLİ	SAYI	YÜZDE
Yalnız	36	70.59
Arkadaşlarıyla Birlikte	9	17.65
Her İki Şekilde de	6	11.76
TOPLAM	51	100

Hükümlülerin %70.59'u uyuşturucu maddeyi yalnız kullanmış olduklarını ifade ederken, %17.65'i grup halinde kullanmış olduklarını açıklamışlardır. Bu husustan tartışma kısmında tekrar söz edilecektir.

Örneklem bireylerine açık uçlu olarak yöneltilen 'Neden uyuşturucu kullandınız?' sorusuna verilen cevaplar içinde en sık rastlananları, 'Geçim sıkıntısı' (%43.13), 'çevrenin etkisi' (%31.37) ve 'zararım bilmediğim için'dir. (%21.57). Bu üç cevap yanında bir kısmı da 'aile geçimsizliği sonucu' veya 'tesadüfen' uyuşturucu madde kullanmaya başladıklarını belirtmişlerdir.

TARTIŞMA

Sapmış bir davranış olduğu genel olarak kabul edilen uyuşturucu kullanımı ve bağımlılığını açıklayabilmek için yapılmış çok sayıda araştırmadan söz edilebilir. Bu davranışı açıklamaya yönelik çalışmaların çoğu ya davranışın belirli bir yönüyle ilgilmişler ya da konuya sınırlı değişkenlerle yaklaşmışlardır. Bunlar arasında, Gibbs, Waldo ve Chiricos, Title, Silberman, Ericson, Meier ve Johnson, Geerken ve Gove sayılabilir. Gene, uyuşturucu kullanımı ve bağımlılığı konusunu Çatışma Teorisi'yle açıklamaya çalışan Taylor (1973), Spitzer (1975) ve Etiketleme Teorisi (önde gelen isimlerinden Becker sayılabilir), genel kabul gören bir teori geliştirememişlerdir.

Biz bu kısımda, çalışmada kullandığımız değişkenler açısından konuya yaklaşan çalışmalardan bazılarının bulgularını kendi bulgularımızla karşılaştıracız. Bu çalışmalardan biri, yaş ile uyuşturucu madde bağımlılığı arasındaki ilişkiyi inceleyen, 1967'de A.B.D.'de Uyuşturucu Madde İstatistiklerinin kullanıldığı Lexington-Fort

Worth çalışmasıdır. Bu araştırmanın bulguları 62.045 uyuşturucu bağımlılarından sadece %13.16'sının 40 yaşın üstünde olduğunu, %47'sinin 20-29 yaş arasında olduğunu ortaya koymuştur. Aynı araştırma, afyon kullanımının özellikle 17-18 yaşlarında en sık görüldüğünü, erkeklerin %61'inin 21 yaşından önce afyon ve türevlerini kullanmaya başladıklarını göstermiştir.⁶ Bizim bulgularımıza göre, esrar kullanan en sık 30-37 yaşlar arasındadır.

İstanbul Üniversitesi Ceza Hukuku ve Kriminoloji Enstitüsü'nün 1954 yılında Bakırköy Hastanesi'ne gelen 121 uyuşturucu bağımlısına uyguladığı anket sonuçlarına göre de, Bağımlıların çoğunluğu ekonomik durumları yönünden orta, 21-40 yaş arasında erkek ve bekârdır.⁷

Bell ve Chambers'in araştırma sonuçlarına göre de, kronik olarak afyon kullananların çoğu devamlı bir iş sahibi olmak istememekte veya olamamaktadır. 1965'te Lexington Hastanesi hastaları ile yapılan çalışmalar, hastaların %31'inin işsiz, %31.7'sinin yasal olmayan işler (ilaç satışı, hırsızlık, talih oyunları gibi), yapacağı ve sadece %33.1'inin yasal olarak bir işte çalıştığını göstermiştir.⁸ Afyon bağımlılığının iş üzerine yaptığı tahribat bizim bulgularımızda da açıkça görülmektedir. Bu husus, ilaç bağımlılığının sosyal problem oluşunun bir başka göstergesidir.

Reşat Saka'da çalışmasında, memleketimizde uyuşturucu madde kullananların arasında seyyar satıcılar, hamallar, ayakkabı tamircileri, garson, küçük balıkçı, kahveci, arabacı ve şoförlerin sık görüldüğünü belirtmiştir.⁹

Uyuşturucu kullanımı ve bağımlılığı ile ilgilenen araştırmacıların bir kısmı, adam öldürme, yankesicilik ve profesyonel suçlarda olduğu gibi uyuşturucu suçlarında da bir alt-kültürün varlığından söz ederler. Bu araştırmacıların başında, "The Subculture of Violence" adlı eseriyle Marvin E. Wolfgang ve Franco Ferracuti gelir. Alt-kültür konusunda mevcut çalışmalar uyuşturucu kullanımında bir öğrenme sürecinin varlığından, taklitten, etiketlemeden söz ederler. Örneğin, Becker'e göre; marihuana kullanmak bir sapmış davranıştır. Diğer suçlu davranışlarla temas ile öğrenilir. Sapmış davranış zaman içinde sapma güdüsü geliştirir, aksine sapma güdüsü sapmış davranış yaratmaz. Kısaca, uyuşturucu kullanan kişi kullanma tekniklerini, uyuşturucunun etkilerini ve bu etkilerden hoşlanmayı öğrenir. Sosyal gruplar Becker'e göre, ihlâl edilmeleri halinde sapma olarak nitelendirilen kuralları koymakla ve bu kuralları kişilere uygulayıp onları dışta kalanlar (The outsiders) olarak etiketlemekle sapmayı kendileri yaratırlar. Sapmış kişi bu etiketin başarılı bir şekilde uygulandığı kişi, sapmış davranış ta bu kişinin davranışdır.¹⁰

6. John C. Bell and Carl D. Chambers. *The Epidemiology of Opiate Addiction in The U.S.A.* Charles C. Thomas Pub., Illinois, 1970, s.8

7. Sulhi Dönmezer. *Kriminoloji*. Sulhi Garan Matb., İstanbul, 1962, s.289

8. Bell, *op.cit.*, s.11

9. Dönmezer. *op.cit.*, s.279

10. Howard S. Becker. *Outsiders. Studies in the Sociology of Deviance*. The Free Press, New-York, 1963, s.41-50

Sapmış davranışta, özellikle uyuşturucu kullanımında taklit ve öğrenmenin, Sutherland'ın Ayırıcı Birleşmeler (differential Association) teorisinin etkisini araştıran Akers ve Krohn'un bulgularına göre, alkol ve ilaç kullanımının öğrenme ile güçlü bir ilişkisi vardır.¹¹

Merton'da metodunu açıklarken, kültürün tayin ettiği amaçlar ve bu amaçlara ulaşmak için kurumlaşmış yolların bireysel olarak kabul ve red edildikleri durumları göstermeye çalışmaktadır. Retreatism, yani amaçlar ve yolların reddi durumunda kişiler nüfusa sadece fiksiyonel anlamda dahil edilirler. Bu kategoriye giren aktivitelerin bir kısmı, kronik alkolizm ve kronik ilaç kullananlardır.¹²

Aynı konuda ilginç açıklamalar getiren bir başka araştırmacı, Schur'dur. Schur, ilaç kullanımını "mağduru olmayan suç" olarak tanımlar. Bu konuyu yasal, tıbbi ve sosyal bir kompleks içinde incelemek gerektiğine inanır. Bu tür suçlarda suç mağdurları tarafından şikâyetlerin yetersiz olmasının yasa uygulayıcılarını güç durumda bıraktığını açıklar.¹³

Wolfgang ve Johnson'da uyuşturucu kullanımında bir alt-kültürün varlığını kabul eden araştırmacılar. Johnson'a göre, iki ah-kültür vardır. Bunlardan biri ebeveyn alt-kültürü, diğeri arkadaş ah-kültürüdür. Kişi bu iki ah-kültürden herhangi birinin etkisinde kalarak uyuşturucuya başlayabilir. Eğer kişinin üyesi olmak istediği grupta örneğin, marihuana içiliyorsa, kişi bu grubun üyesi olmakla marihuana kullanmayı kabul etmiş olmaktadır. Fakat alt-kültür izole edilmiş bir grupta bir kaç kişinin davranışından ibaret değildir. Farklı gruplar birbirleriyle çok az ya da hiç temasta olmayabilir, buna karşılık benzer şekilde davranabilirler. Çünkü aynı normlara uyarlar ve benzer değerleri paylaşırlar. Bu farklı grupların ortak olarak sahip oldukları tek şey, marihuana normları ve belki marihuana hakkında inançlar ve değerlerdir.¹⁴

Yukarıdaki görüş açısından bakıldığında, örneklemdaki kişilerin %70'i uyuşturucuyu yalnız kullanmış olduklarını ifade etmişlerse de, esrarı kullanma tekniklerini çevreden öğrendikleri, esrarla ilgili bazı inanç ve değerleri paylaştıkları için bir esrar alt-kültürüne dahil oldukları düşünülebilir.

SONUÇ

Bu yazıda sunulan bilgiler halen devam eden bir çalışmanın sonuçlanan bir kısmını teşkil etmektedir.

-
11. Ronald L. Akers and M.D.Krohn. *Social Learning and Deviant Behavior*. *Ame. Socio. Rev.*, Vol.44, August 1979, s.636-655.
 12. Robert K.Merton. *Social Theory and Social Structure*. The Free Press, New-York, 1968, s.184-212.
 13. Edwin M.Schar. *Our Criminal Society* Prentice-Hall Inc., New-Jersey, 1969, s.195
 14. Bruce D.Johnston. *Marihuana Users and Drug Subculture*. John Wiley and Sons. New-York, 1973, s.9-10.

Örneklem bireyleri çeşitli değişkenler açısından incelendiği zaman, grubun bir çok yönden homojen bir yapıya sahip olması nedeniyle sorulara verilen cevapların bir bütünlük içinde olmasına yol açmıştır. Örnekleme giren kişilerin doğum yerlerine göre dağılımları, hükümlülerin yarısından fazlasının Ege Bölgesinde doğmuş olduklarını göstermiştir. Grup sosyo-ekonomik seviyeleri bakımından da oldukça homojen bir görünüm arz etmektedir.

İncelediğimiz grupta uyuşturucu kullanma yüzdesinin en yüksek olduğu yaşlar 33-37 yaş arası bulunmuştur. 18 yaşın altında ve 49 yaşın üstünde hükümlü örneklemede mevcut değildir. İlerleyen yaşla birlikte uyuşturucu kullanımında da bir azalma görülmüştür.

Hükümlüler eğitim durumlarına bağlı olarak düzenli gelir getiren işlere sahip değildirler. Bu nedenle de ekonomik yönden %34'ü düşük gelir grubuna girmektedirler.

Örnekleme giren hükümlülerin %23'ü evli, %21'i de bekadır. Evliliğin sorumluluğu artırması yanında ekonomik yönden tek kişinin aileyi geçindirmeye çalışmasının getirdiği sıkıntılar bu kişilerin kendilerinin de ifade ettikleri gibi uyuşturucuya itilmesinde etken olduğunu düşündürmektedir. Bu kişilerden bir kısmı, arkadaş grubunun etkisi ile uyuşturucu kullanmaya başladıklarını ifade ederken, bir kısmı da günlük sorunlardan kaçış yolu olarak uyuşturucuyu seçmişlerdir. Uyuşturucuyu genellikle yalnız olarak kullandıklarını (%70), ifade etmelerine rağmen, kullanmaya başlamalarında çevrenin etkisini çoğunlukla kabul etmişlerdir. Yani bulgular bir öğrenme sürecinin varlığını kanıtlar yöndedir. Burada, belirtmemiz gereken önemli bir husus, hükümlülerin hiç birinin esrarın zararları konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarıdır. Hatta bir kısmı, esrarın 'sulu içki' dedikleri rakı ve şaraba nazaran daha az zararlı olduğu fikrine sahiptirler. Bir kısmı esrarı yıllardır kullandıkları halde hiç zararını görmediklerine kendilerini inandırmışlardır.

Genel olarak sabıka durumu incelendiğinde, %37'sinin daha önce başka suçlardan hüküm giymemiş oldukları, sabıkasız olanların da çoğunlukla daha önce gene esrara ilişkin suçlara iştirak ettikleri görülmüştür. Ailelerinin sabıka durumuna bakılınca, uyuşturucu bağımlılarında aileden gelen bir suçluluk eğilimine rastlanmamıştır. Hemen hepsi normal aile ortamında yetiştiklerini ifade etmişlerdir.

Örneklemin genel özellikleri bir kaç cümle ile özetlenirse, hepsi erkek, yarıya yakını evli (%45.09), yaş ortalamaları $X=33.38$, %41.18'i ilk okul mezunu, ekonomik yönden düşük gelir seviyesinde, %72'si sabıkasız olup, bir kişi hariç hepsi esrar içmek, bulundurmamak, esrar ticareti yapmak suçlarından hüküm giymişlerdir.

Buraya kadar verilen bilgilerin tümü, uyuşturucu bağımlılarının genel özellikleri bakımından diğer suçlulardan ayrı olarak incelenmesi ve soruna çok yönlü yaklaşılması gereğini ortaya koymaktadır.

KAYNAKLAR

- AKERS, RONALD L. and MARVIN D. KROHN.** *Social Learning and Deviant Behavior. A Specific Test of A General Theory. Ame.Socio.Rev., August 1979, Vol.44*
- BECKER, HOWARD D.** *Outsiders. Studies in The Sociology of Deviance. The Free Press, New-York, 1963*
- BEJEROT, NILLS.** *Addiction: An Artificially Induced Drive. Charles C.Thomas Pub., Illinois, 1972*
- BELL, JOHN C. and CARL D. CHAMBERS.** *The Epidemiology of Opiate Addiction in The U.S.A. Charles C.Thomas Pub., Illinois, 1970*
- BLALOCK, HUBERT M.** *Social Statistics. Mc.Graw-Hill Book Comp., New-York, 1972.*
- DONMEZER, SULHI.** *Kriminoloji. Sulhi Garan Matb., Istanbul, 1962*
- GUNAL, YILMAZ.** *Uyusturucu Madde Suçlari. Kazancı Yay., Ankara, 1976.*
- HERRON, DONALD M. and L.F. ANDUSON.** *Can We Survive Drugs. Chilton Book Comp., London, 1972*
- JOHNSTON, BRUCE D.** *Marihuana Users and Drug Subculture. John Wiley and Sons, New-York, 1973.*
- JULIAN, JOSEPH H.** *Social Problems. Prentice-Hall Inc., New-Jersey, 1977*
- MERTON, ROBERT K.** *Social Theory and Social Structure. The Feree Press, New-York, 1968.*
- SCHUR, EDWIN M.** *Our Criminal Society. Prentice-Hall Inc., New-Jersey, 1969.*